Ljubav vidi sličnost u različitosti

Obitelji osoba s invaliditetom u krilu Crkve

Srpanj 2024. Broj 8

Komunikacija koja gradi zajedništvo

Pred nama su ljetni mjeseci. Vrijeme u kojem će naša inače vrlo mirna i nenapučena mjesta ispuniti žamor raznovrsnih jezika, gestikulacija, drugačijih i nama stranih oblika ponašanja. Ponekad ćemo pred ponašanjima na koja nismo navikli biti iznenađeni, možda će nam stvarati nelagodu ili čak ljutnju, ali ipak ćemo nastojati da se svi, koliko god nam je to moguće, osjećaju dobrodošli, prihvaćeni i da im, svojim uslugama i gestama, omogućimo da kod nas provedu ugodne dane svog godišnjeg odmora.

Dobrodošlicu, gostoprimstvo, ljubaznost još ćemo više izražavati ako kod nas dolaze već dugo nam znani gosti, prijatelji, rodbina. Tada ćemo zaista nastojati da se osjećaju kao kod kuće.

Bilo da se radi o stranim gostima, bilo o znancima, ono što je najvažnije kod prihvaćanja jest komunikacija. Nekoga upoznati, naučiti barem osnovno iz njegova jezika, vidjeti koje su mu potrebe i želje, prilagoditi se i pronaći mjesto za njega... sve ćemo to učiniti u nekoj mjeri za svakoga tko nam dolazi.

Crkva kao Tijelo Kristovo - kao zajednica vjernika - nije cjelovita ukoliko se ijedan od njezinih članova nađe isključen. Osobe s invaliditetom često su one koje, i kad ih naoko poštujemo, ostaju izvan zajednice. Ne znamo kako im pristupiti, bojimo se da nešto krivo ne učinimo, plašimo se njihove reakcije, osjećamo se nespretni u komunikaciji zbog poteškoća na koje nailazimo, ne poznajemo dovoljno njihove potrebe, možda ih čak i podcjenjujemo.... Sve to rezultira time da se ograđujemo od izgradnje zajedništva, od uključivanja osoba s invaliditetom u Crkvu, prepuštamo da se s time netko drugi pozabavi i ignoriramo problem. Takvim isključivanjem osoba s invaliditetom onemogućujemo njima da sudjeluju u liturgijskom životu, ali osiromašujemo i sami sebe i Crkvu kao zajednicu. Jer kako nam govori Prva poslanica Korinćanima "Mnogo su više potrebni udovi tijela, koji izgledaju slabiji." (...) "Ali Bog složi tijelo i slabijemu udu više dade časti. Da ne bude razdora u tijelu, nego da se udovi jednako brinu jedan za drugoga."

Prepoznati jedinstvene darove koje drugi u sebi nose i pronaći mjesto za svakoga otkriva milosrđe koje uvelike nadilazi puko sažaljenje i stvara preduvjet za zajednički hod i djelovanje.

Prvi korak jest upoznavanje osobe, njezinih specifičnosti te razvoj komunikacije koja nadilazi barijere, ostvaruje prihvaćanje i zajedništvo.

U nastavku donosimo konkretne savjete za komunikaciju s osobama s nekim vidom invaliditeta. Savjeti su preuzeti iz djela *Osobe s invaliditetom u društvu* (Leutar i Buljevac, 2020.)

Irena Žužić

Savjeti za komunikaciju s osobama s invaliditetom

OPĆE SMJERNICE

Pitajte osobu kako joj je najudobnije komunicirati.

Postavljajte jasna pitanja i dajte dovoljno vremena za odgovor.

Slušajte pažljivo i aktivno kako biste razumjeli potrebe i želje osobe.

Upotrebljavajte jednostavan i jasan jezik.

Ako je potrebno, ponudite fizičku ili tehničku podršku za olakšavanje komunikacije.

Podržavajte, ali pazite da ne preuzmete kontrolu komunikacije.

Poštujte privatnost osobe i izbjegavajte postavljanje previše osobnih pitanja.

Nemojte pretpostavljati da svaka osoba s invaliditetom želi dijeliti informacije o svom invaliditetu.

Potičite sudjelovanje osoba s invaliditetom u društvenim aktivnostima.

Razmislite o organiziranju događanja na mjestima pristupačnima svima.

Ako su sugovornici

1. OSOBE S OŠTEĆENJIMA VIDA

Komunikaciju započinjite obraćanjem osobi ili laganim dodirom ruke osobe.

Uvijek se predstavite.

Obraćajte se osobi s oštećenjem vida, a ne videćem vodiču ili pratnji.

Gledajte osobu tijekom razgovora.

Psa vodiča ne dirajte i ne ometajte mu pažnju dok pomaže u kretanju slijepoj osobi.

Tijekom grupnog razgovora uvijek navodite imena osoba koje govore ili kojima se obraćate.

U razgovoru opišite emociju (npr. čudim se, žalosti me) ako se nešto pokazuje neverbalno.

Ako izlazite iz prostorije ili nešto činite po prostoriji, opišite to navedeno slijepoj osobi.

Većina slijepih osoba ima ostatak vida.

Uvijek pitajte treba li osobi pomoć/podrška kod npr. ulaska u sredstvo javnog prijevoza, dakle ne preuzimajte samoinicijativno akciju.

Prihvatljivo je koristiti fraze i riječi poput »Vidimo se«.

Nije poželjno često mijenjati raspored pokućstva i predmeta u prostoru gdje dolazi slijepa osoba.

Kod posluživanja jela na tanjuru način na koji je hrana servirana može se pojasniti po principu kazaljki na satu (npr. na 3 je meso, na 9 je krumpir).

Prilikom kretanja potrebno je zapamtiti: kontakt se ostvaruje pitanjem »Mogu li Vam pomoći?«, zatim se stane kraj slijepe osobe i vanjskim dijelom dlana dotakne njezinu ruku u kojoj nije npr. bijeli štap. Potom slijepa osoba prima videćeg vodiča za nadlakticu (osigurava se osjet kretanja i primanje informacija o kretanju). Videći vodič uvijek mora biti ispred slijepe osobe. Kod prilaska prepreci (npr. povišenom ili sniženom nogostupu) uvijek je potrebno malo zastati i reći što se nalazi.

2. OSOBE S OŠTEĆENJEM SLUHA

Očitavanje s usana čujućeg sugovornika za osobu s oštećenjem sluha zapravo je pogađanje. Ako osoba s oštećenjem sluha pristane da očitava s vaših usana, tada vaše lice mora biti osvijetljeno i sugovornik ga mora vidjeti cijelo vrijeme (ne budite u sjeni), vaš izgovor usporeniji, gestikulacija usporenija i jasnija, izgovorene rečenice trebaju biti jednostavnije s posebnim naglaskom na određene riječi koje su zapravo slične u izgovoru. Može se dogoditi da osoba s oštećenjem sluha ne razumije određene pojmove.

Upitajte osobu s oštećenjem sluha da sama odabere način komunikacije: pisanje, govor, ručne abecede ili znakovni jezik ako ga čujući sugovornik poznaje. Gluhe osobe također imaju pravu na prevoditelja.

Zamolite sugovornika s oštećenjem sluha da ponovi ili napiše ako niste razumjeli što Vam je rekao. Ako i dalje ne razumijete sugovornika, predložite mu da pređete na pismenu komunikaciju (vodite računa da su jezična struktura i određeni dijelovi gramatike drugačiji nego kod gramatike osoba koje nemaju oštećenje sluha).
Provjerite je li sugovornik razumio rečeno.

Kod nagluhih osoba savjetuje se da prostor komunikacije bude na najvećoj udaljenosti od 1,5 metara.

Komunikacija se započinje ma-

hanjem ruke ili tapšanjem ramena sugovornika.

Potrebno je isključiti audio i vizualne prepreke prije započinjanja komunikacije.

Održavajte kontakt očima tijekom cijele konverzacije.

Ne treba glasnije govoriti.

Možete gestikulirati i koristiti facijalne ekspresije kako bi se sugovorniku s oštećenjem sluha dodatno pojasnilo opisano.

Izravno se obraćajte sugovorniku, a ne prevoditelju.

3. GLUHOSLIJEPE OSOBE

Crveno-bijeli štap upućuje da je osoba gluhoslijepa.

Poželjno je da uz gluhoslijepu osobu bude prisutan intevenor (osoba koja je poučena za rad s gluhoslijepim osobama).

U komunikaciji možete upotrebljavati znakovni jezik, jednoručnu ili dvoručnu abecedu, pisanje po dlanu, uvećani tisak, očitavanje s usana.

4. OSOBE S POREMEĆAJIMA IZ AUTISTIČNOG SPEKTRA

Obratite se osobi imenom na početku razgovora.

Poželjno je sporije govoriti i upotrebljavati manje informacija. U govoru upotrebljavajte stanke kako bi osoba mogla primiti informacije.

Izbjegavajte puno pitanja.

Ako osoba iskazuje znakove anksioznosti, smanjite svoju neverbalnu komunikaciju.

Pitanja trebaju biti kratka i zatvorenog tipa (npr. »Jeste li dobro?, Volite li dolaziti ovdje?«, a ne »Kako se osjećate? Kako Vam je dolaziti ovdje?«).

5. OSOBE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA

Ako je osoba starija od 18 godina i nije vam dala dopuštenje da joj se obraćate s ti, obraćate joj se s Vi.

Odrasle osobe s intelektualnim teškoćama nisu djeca - ne infantilizirajte ih.

Izbjegavajte kompleksne i stroge forme pitanja. Pitanja postavljate jedno po jedno.

Upotrebljavajte riječi i izraze tijekom razgovora koje su poznate većini u društvu.

Izbjegavajte otvorena i apstraktna pitanja (npr. »Što je za Vas ljubav?«). Koristite jasne jezične strukture.

Ako razgovarate o nekim pojmovima za koje smatrate da ih osoba neće razumjeti, objasnite ih na početku razgovora.

Tijekom razgovora upotrebljavajte riječi koje su lako razumljive. Stručne i »školovane« riječi objasnite i pojednostavite, s time da ih nemojte objašnjavati kao da objašnjavate maloj djeci. Izbjegavajte pitanja koja uključuju vremensku dimenziju (npr. »Kada?«) i koja se odnose na brojeve (npr. »Koliko puta ste bili kod doktora u protekloj godini?«).

Koristite izravna pitanja.

Ako je potrebno dobiti informaciju od člana obitelji ili skrbnika, uvijek je potrebno da osoba s intelektualnim teškoćama ostane u fokusu sugovornika kroz kontakt očima i govor tijela.

6. OSOBE S DUŠEVNIM SMETNJAMA

Poželjno je paziti na povjerenje.

Nikada ne poistovjećujte osobu s duševnim smetnjama koje su kod nje utvrđene (kao i svaka druga osoba s invaliditetom, pojedinac nije njezin invaliditet, nego puno više od toga).

Ne donosite zaključke kako su sve osobe s istim psihijatrijskim dijagnozama iste.

Poštujte dostojanstvo sugovornika.

Ne infantilizirajte sugovornika i ne namećite mu vlastita mišljenja i odluke. Nema potrebe ulaziti u istinitost onoga što osoba govori i davati svoj sud.

Ponekad je potrebno upotrebljavati jasnije i kraće rečenice.

Preformulirajte rečeno ako sugovornik ne razumije što mu govorite. Ako sugovornik ponavlja iste rečenice, potrudite se da se dođe na temu razgovora. Prihvatljivo je jasno i na pristojan način reći osobi da to nije tema razgovora i zamoliti ju da vam odgovori na pitanje.

Vodite pažnju o neverbalnoj komunikaciji (gledanje u oči tijekom razgovora kod nekih osoba može rezultirati nemirom). Dajte sugovorniku do znanja da ga se čuje.

7. OSOBE S TJELESNIM INVALIDITETOM

Ne izbjegavajte rukovanje s osobom s amputacijom gornjih ekstremiteta (jedino ako procijenite da se osoba ne želi rukovati). Ako s osobom koja se služi invalidskim kolicima razgovarate više od nekoliko minuta, potrebno je razmisliti da sjednete ili čučnete kako bi se ostvario kontakt očima u istoj razini, ili da se udaljite unatrag kako osoba ne bi morala iskrivljavati vrat.

Vodite računa o stankama za odmor kada je na sastanku osoba u invalidskim kolicima.

Ne dodirujte invalidska kolica jer su ona osobni prostor osobe. Ne dirajte ortopedska pomagala osobe ako vas osoba nije zamolila.

Izravno se obraćajte osobi, a ne osobi bez invaliditeta koja joj je pratnja.

Prihvatljivo je upotrebljavati riječi i fraze iz svakodnevnog života (npr. »Ustat ću i odjuriti po papir«) u razgovoru s osobom koja se služi invalidskim kolicima.

Preuzeto iz djela
Osobe s invaliditetom u društvu
(Leutar i Buljevac, 2020.)

Crkva poput pčelinjih saća

Kasno je popodne. Sjedim u naslonjaču pred praznim papirom, razmišljajući o zadatku koji mi je povjeren. Kroz vrata ulazi moj unuk, skida jaknu i pita: “Baka, je li moguće da sam u siječnju vidio pčelu, ili mi se to samo učinilo”?

Njegov djed ima košnice i bavi se pčelarstvom pa je i njemu nabavio opremu da mu pomaže. I tako, sjedne on pored mene i krene razgovor o pčelama. Zaneseno mi je nadugo i naširoko pričao o funkcioniranju pčelinje zajednice.

I tada odjednom, prazan papir počeo se ispunjavati idejnim crtežima za nacionalni pastoral obitelji sa temom: Obitelj osoba s invaliditetom u krilu Crkve.

Baš kao i pčelinja zajednica, tako je i ljudima potrebna zajednica koja može izdržati sva iskušenja koja nam donosi život. I tako je temeljna ideja krenula upravo od saća. Čvrsta zajednica se brine da stvori ugodno okruženje za život i donosi plodove. Povjerenje, prihvaćanje, pomoć, empatija i zajednički suživot plodovi su takvog rada. Svi članovi sudjeluju u izgradnji, već prema svojim sposobnostima.

Upravo različitost omogućava napredak kako u pčelinjoj tako i našim zajednicama. I mi u krilu Crkve, iako različiti, međusobno surađujemo i stvaramo čvrstu zajednicu ljubavi.

Križ, kao Božja prisutnost sastavni je dio saća. U blagim nijansama, ukazuje na prožetost vjere kroz naše živote, ne kao trpljenje, već povjerenje i darivanje. Tako invaliditet nije usamljenost u različitosti, nego sličnost u punini Božjeg stvaralaštva.

Sonja Kekelj

Priprema: Povjerenstvo za pastoral braka i obitelji Biskupije Krk, Biskupa A. Mahnića 18, Krk
Odgovara: vlč. Anton Valković, povjerenik • Grafičko oblikovanje: Irena Žužić